

11.11.11

VECHT MEE TEGEN ONRECHT

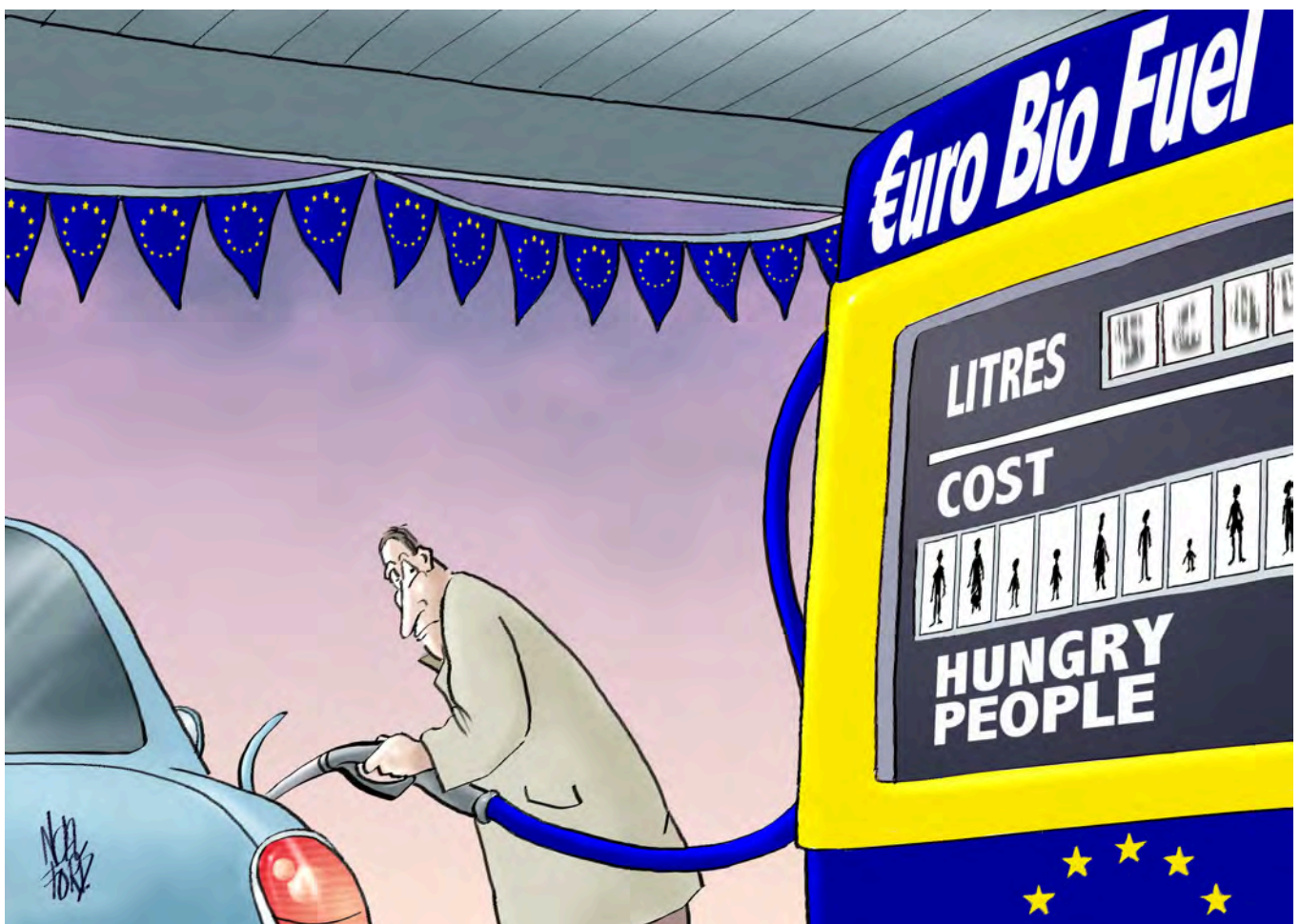
Misverstanden over biobrandstoffen

11.11.11 • november 2013

W
E
S
O
A
I

Inhoud

Biobrandstoffen: Hoe zat het ook alweer?	3
Biobrandstoffen: de misvattingen	3
Argument 1 Europa bereikt haar doelstellingen zonder import van grondstoffen uit het buitenland	3
Argument 2 Biobrandstoffen concurreren niet met voedsel	5
Argument 3 ILUC is wetenschappelijke nonsens en kan geen deel uitmaken van het beleid	6
Argument 4 Biobrandstoffen zijn een goedkoop alternatief	7
Argument 5 Het beleid evolueert al in de goede richting	9
Aanbevelingen	10

Misverstanden over biobrandstoffen

Biobrandstoffen: Hoe zat het ook alweer?

Europa wil dat tegen 2020 10% van de brandstoffen voor transport uit hernieuwbare energie bestaat. In de praktijk zal dat doel voor het overgrote deel bereikt worden via biobrandstoffen. Biobrandstoffen leken een aantal jaren een prachtidee: we zouden minder afhankelijk worden van de onzekere olietoevoer van buiten Europa, we zouden minder broeikasgassen uitstoten en onze landbouw zou nieuwe kansen krijgen. De grondstoffen voor biobrandstoffen zijn immers landbouwproducten als koolzaad (voor biodiesel) en tarwe, maïs en suikerbieten (voor bio-ethanol in benzine).

In 2012 bevatte de Belgische benzine gemiddeld 7% bio-ethanol en de diesel gemiddeld 5,5% biodiesel. Samen is dat goed voor om en bij de 5% hernieuwbare energie in transportbrandstoffen.¹ Wat betreft de totale consumptie

1 Eigen berekening, gebaseerd op cijfers van de FOD Financiën en ervan uitgaande dat diesel en benzine goed zijn voor respectievelijk 85% en 15% van de transportmarkt. Het verschil tussen bijgemengd volume in brandstoffen en bijdrage tot de totale energieconsumptie zijn te verklaren door een verschillende 'energiedichtheid' van biodiesel en bio-ethanol t.o.v. aardolie. 1 liter biodiesel bevat slechts 0,9 keer de energie van 1 liter aardolie en 1 liter bio-ethanol bevat 0,65 keer de energie van 1 liter aardolie.

van biobrandstoffen staat België op de negende plaats op de lijst van Europese landen. Ons land wordt enkel voorafgegaan door veel grotere markten als Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië, Polen en het Verenigd Koninkrijk.² In verhouding is België dus een relatief grote speler op de biobrandstoffenmarkt.

Recente internationale studies wijzen echter op een aantal belangrijke problemen met de keuze voor biobrandstoffen:

- biobrandstoffen zijn niet altijd klimaatneutraal.
- biobrandstoffen dragen bij tot volatiele en stijgende voedselprijzen en zijn een belangrijke oorzaak van landroof in het Zuiden.
- biobrandstoffen schaden de biodiversiteit.
- biobrandstoffen kosten de belastingbetaler veel geld aan subsidies, terwijl de Europese energie- en klimaatdoelstellingen niet bereikt worden.

2 http://www.energies-renouvelables.org/observ-er/stat_baro/observ/baro216_en.pdf

Biobrandstoffen: de misvattingen

Ondanks de bezwaren, blijven voorstanders van het huidige biobrandstoffenbeleid argumenten naar voren schuiven die vandaag achterhaald zijn. Een overzicht:

Argument 1:

Europa bereikt haar doelstellingen zonder import van grondstoffen uit het buitenland

“Men moet de Europese Unie blijven beschermen tegen biobrandstoffen van buiten de Unie die onze markt zouden komen besmetten, met alle bekende gevolgen van dien.”³

Melchior Wathelet,
staatssecretaris voor Leefmilieu, Energie en Mobiliteit

Een recent rapport van de Europese Commissie maakt duidelijk dat het Europese biobrandstoffenbeleid vandaag wel degelijk in belangrijke mate afhankelijk is van import. 40% van de grondstoffen voor biodiesel is af-

3 <http://www.dekamer.be/doc/PCRA/pdf/53/ap149.pdf>

komstig van buiten de EU (voornamelijk Argentinië, Indonesië en Brazilië), voor bio-ethanol gaat het om 20% (voornamelijk uit Brazilië en de VS).⁴ Dat aandeel zal in de toekomst nog sterk toenemen, omdat de beschikbare grond in Europa beperkt is. Een land als Groot-Brittannië rekent nu al uitsluitend op import om zijn doelstelling te bereiken.

Daarnaast neemt het gebruik van palmolie als grondstof voor biodiesel sterk toe. Volgens een recent rapport van onderzoeksinstituut IISD is de Europese vraag naar

4 Europese Commissie, Voortgangsrapport inzake duurzame energie, COM(2013) 175 final, 27 maart 2013

palmolie voor biodiesel tussen 2006 en 2012 vervijfvoudigd (van 0,4 miljoen ton naar 1,9 miljoen ton). Als deze trend zich verderzet, zal de biodieselsector tegen 2020 tussen 2,6 en 2,7 miljoen ton palmolie verbruiken, een stijging van maar liefst 40% ten opzichte van vandaag. Zonder aanpassing van haar beleid zal de EU ook steeds meer grondstoffen en afgewerkte biodiesel moeten importeren, en een belangrijk deel daarvan zal eveneens afkomstig zijn van palmolie.⁵

De Belgische biodiesel wordt voornamelijk gemaakt van koolzaad en gerecycleerde plantaardige oliën. Toch wordt ook in ons land palmolie steeds vaker gebruikt als grondstof. Het rapport van IISD laat een vertienvoudiging zien tussen 2006 en 2012 (van 3.000 naar 40.000 ton biodiesel op basis van palmolie)⁵. Dit aandeel zal in de toekomst nog toenemen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de overname van de failliete biodieselproducent Neochim in Feluy (Henegouwen) door palmoliereus Wilmar uit Singapore. Dit bedrijf, dat reeds verschillende malen in opspraak kwam voor illegale ontbossing en landroof in Indonesië en Uganda, zou de overige Belgische biodieselproducenten aan goedkope grondstoffen kunnen helpen. In 2011 was biodiesel goed voor 70% van de Belgische biobrandstofproductie.

Het verbruik van biobrandstoffen in België vertegenwoordigde in 2010 258.000 ha of meer dan 32% van het bewerkte akkerland. Om de bestaande doelstellingen te halen, zou dat areaal moeten verdubbelen tot 573.000 ha of 72% van de landbouwgrond. In 2006 stelde de 'Potentieelstudie biobrandstoffen in Vlaanderen'⁶, uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse overheid, dat Vlaanderen tegen 2015 een totale opbrengst brandstofgewassen kan produceren die volstaat om 2,8% van het verbruik van biobrandstof te dekken. Dat is veel minder dan de gestelde doelstellingen. De keuze voor de productie van biobrandstoffen op Europese bodem zal bijgevolg de afhankelijkheid van import voor de voedselvoorziening sterk verhogen. Momenteel wordt 65% van het in Europa geteelde koolzaad als biobrandstof gebruikt.⁷ Dat betekent dat de plantaardige olie voor voedingstoepassingen in grote mate wordt vervangen door palmolie afkomstig uit niet-Europese landen als Indonesië. De import van grondstoffen voor biobrandstoffen wordt dus vervangen door een andere, vergelijkbare import, namelijk die voor voedselgrondstoffen, een substitutie-effect dat bovendien een impact heeft op de wereldwijde voedselmarkten.

Tot slot staat de keuze van België voor biobrandstoffen 'van eigen bodem' onder druk vanuit Europa. Het quotasysteem – waarbij België enkel biobrandstoffen afneemt van erkende Belgische producenten – wordt door Europa

5 <http://www.iisd.org/gsi/biofuel-subsidies/the-EU-biofuel-policy-and-palm-oil-2013>

6 http://www.lne.be/themas/klimaatverandering/vlaams-klimaatbeleidsplan-2006-2012/archief/vlaamseklimaat-conferentie/vorige-edities/werkgroepen-1/landbouw/enquete-glastuinbouw-evaluatie-en-rapportering-voortgang-vkp-%28september-2007%29/070920%20VKC%20potentieelstudie%20biobrandstoffen%20Vlaanderen_def.pdf

7 OECD-FAO, 2012. Agricultural Outlook 2012-2021, page 90

Palmolie

Sinds de jaren 1970 is de consumptie van palmolie exponentieel gegroeid. Het is de 'wonderolie' bij uitstek en wordt vaak het 'rode goud' genoemd. Palmolie is vandaag de populairste plantaardige olie omdat hij in vergelijking met andere oliën bijzonder efficiënt geproduceerd kan worden. In 2012 werd 55 miljoen ton verhandeld. Elk jaar consumeren de Europeanen 6 miljoen ton.

De winning van palmolie gebeurt op ca. 15 miljoen ha of vijf keer de oppervlakte van België. 80% van de wereldwijde productie gebeurt in twee landen, Indonesië en Maleisië. Daarbij worden heel wat vraagtekens geplaatst omwille van de grootschalige ontbossing en de sociale conflicten gelinkt aan de expansie. Toch kan de olie ook kansen bieden voor de landbouw, bijvoorbeeld in Afrika, op voorwaarde dat de productie op een duurzame manier wordt aangepakt.

Momenteel zit palmolie in bijna de helft van alle verwerkte voedingsmiddelen in de supermarkt. Je vindt hem echter moeilijk terug omdat voedsel-etiquetten vaak enkel 'plantaardige olie' vermelden. Het toenemende verbruik doet ook vragen rijzen op het vlak van volksgezondheid, want palmolie bevat veel verzadigde vetzuren. De Hoge Gezondheidsraad waarschuwde onlangs nog voor de gezondheidseffecten van de verhoogde palmolieconsumptie.

als ontoelaatbare staatssteun beschouwd. Daarom moet ons land in afwachting van een nieuw ondersteuningsbeleid het komende jaar zijn markt voor biobrandstoffen voor minstens de helft openen. Dat zet de deur open voor import van biobrandstoffen van buiten Europa.

Argument 2:

Biobrandstoffen concurreren niet met voedsel

“Biofuels are not the real cause of food price increases and price volatility”

Europese landbouwkoepel COPA-COGECA, juni 2013⁸

In een recente analyse stelde een team wetenschappers in opdracht van het High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition van het Committee on World Food Security van de VN dat ‘biobrandstoffen armoede veroorzaken in de mate dat ze de armen dwingen hogere prijzen te betalen voor hun voedsel [...]. Biobrandstoffen zijn ook een oorzaak van honger en ondervoeding’.⁹ Nog volgens een rapport van de Wereldbank, de OESO, de Wereldhandelsorganisatie, het International Food Policy Research Institute (IFPRI), het IMF en vijf andere VN-instellingen zijn de voedselprijzen ‘substantieel hoger dan wanneer er geen biobrandstoffen zouden geproduceerd worden’.¹⁰

Een recente schatting op basis van ‘modeling’ geeft de specifieke impact van het Europese biobrandstoffenbeleid op de voedselprijzen weer. Het Europese gebruik van biodiesel kan tegen 2020 de prijzen van oliehoudende zaden met 20% doen stijgen, en die van plantaardige olie met 36%. Het gebruik van ethanol voor benzine zou de prijzen van gewassen als maïs met 22%, tarwe met 13% en suiker met 21% doen toenemen.¹¹

De prijsvorming van landbouwproducten is natuurlijk complex en verschillende factoren beïnvloeden zowel vraag als aanbod. Biobrandstoffen hebben een impact op de prijzen, niet alleen van gewassen die als biobrandstoffen worden gebruikt, maar ook van ‘substitutiegewassen’, planten die meer worden gegeten als gevolg van biobrandstofproductie. Deze prijsbeïnvloeding heeft verschillende oorzaken:

1. De grootte van de vraag vanuit de biobrandstofsector: tussen 2000 en 2010 groeide de wereldwijde productie van biobrandstoffen van 16 miljard naar 100 miljard liter. Vandaag eindigt een substantieel aandeel van bepaalde gewassen als biobrandstof: 65% van de Europese plantaardige olie, 50% van het Braziliaanse suikerriet en 40% van de Amerikaanse maïs. Uit berekeningen blijkt dat met de gewassen die nodig zijn voor de Europese vraag naar biobrandstoffen meer dan 100 miljoen mensen gevoed kunnen worden. Met de vraag naar biobrand-

stoffen in België alleen al zouden 4 miljoen mensen gevoed kunnen worden.¹²

2. Voedsel- en energiemarkten raken nauwer met elkaar vervlochten. Schommelingen op de voedselmarkten zijn vandaag al sterk te wijten aan schommelingen van energieprijzen, omdat energie een belangrijk onderdeel is van de productiekost van voedsel. Die link wordt nog versterkt door biobrandstoffen. Als de olieprijzen stijgen en een voedingsgewas op de energiemarkt meer waard is dan op de voedselmarkt, ontstaat druk om voedselgewassen als biobrandstoffen te verkopen.
3. Rigide ‘consumptiemandaten’ op een inelastische markt. Verplichte bijmenging werkt marktverstorend. Op een markt die normaal functioneert, zou er minder voedsel dan brandstof gebruikt worden op het moment dat de voedselprijzen hoog zijn. Maar omdat bijmenging verplicht is, blijft de vraag constant. Dat drijft hoge voedselprijzen nog meer op.

Een ander belangrijk neveneffect van de vraag naar biobrandstoffen is de toenemende druk op grond en op gemeenschappen die van die grond afhankelijk zijn in landen met zwakke grondrechten. Uit onderzoek van de Britse ngo Action Aid blijkt dat tussen 2009 en 2013 6 miljoen ha landbouwgrond in Afrika werd overgenomen door Europese investeerders om biobrandstoffen te produceren. De gemiddelde omvang van dergelijke grondverwerving is 68.000 ha.¹³ Die cijfers worden bevestigd door onafhankelijk onderzoek.¹⁴

8 http://www.vilt.be/Biobrandstoffendebat_neemt_loopje_met_realiteit

9 http://www.fao.org/fsnforum/sites/default/files/files/86_Biofuels_v0/HLPE%20V0%20draft%20Biofuels%20and%20food%20security%20-%2009%20Jan%202013.pdf

10 <http://www.oecd.org/tad/agricultural-trade/48152638.pdf>

11 http://www.ieep.eu/assets/947/IEEP_Biofuels_and_food_prices_June_2012.pdf

12 De berekeningen zijn gebaseerd op de totale calorische waarde van de Europese en Belgische consumptie van biodiesel en bioethanol op basis van voedingsgewassen in 2012. Daaruit namen we de fracties die daadwerkelijk gebaseerd zijn op voedselgewassen (dus geen ‘used cooking oils’, pellets, etc.). Die calorische waarde hebben we gedeeld door het aantal calorieën dat een persoon nodig heeft om zich een jaar te voeden (op basis van 2100 kCal per dag, het richtcijfer van de Wereldgezondheidsorganisatie). Bronnen: http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Biofuels%20Annual_The%20Hague_EU-27_6-25-2012.pdf; http://www.energies-renouvelables.org/observ-er/stat_baro/observ/baro216_en.pdf

13 http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/adding_fuel_to_the_flame_actionaid_2013_final.pdf

14 http://www.cifor.org/publications/pdf_files/WPapers/WP85Schoneveld.pdf

Source	Total land acquired mha	Of total in Africa mha	Of total going to biofuels	Period covered	Comments
ILC	203	(62%)	37-57%	2000-2010	Domestic and foreign, over a 10 year period
World Bank	56.6	39.7 (70%)	21%	2009-2010	Uses the GRAIN data base compiled from media reports
CIFOR	18.1	18.1	63%	2008-2011	Sub-Saharan Africa and deals over 2000 ha only

In landen als Indonesië zet de ongebreidelde expansie van palmolieplantages de lokale voedselvoorziening onder sterke druk. Boeren worden van hun land gedreven en kunnen niet langer in hun eigen levensonderhoud voorzien, terwijl hun voedsel op de markt steeds duurder

wordt. De Indonesische ngo Sawit Watch, een partner van 11.11.11, identificeerde 660 conflicten tussen lokale gemeenschappen en palmoliebedrijven in zeventien van de 33 Indonesische provincies.

Argument 3:

ILUC¹⁵ is wetenschappelijke nonsens en kan geen deel uitmaken van het beleid

“ILUC modeling remains uncertain and the industry cannot be penalized on groundless assumptions.”

European Biodiesel Board, July 2011¹⁶

“BBA kan niet akkoord gaan met ILUC-cijfers zonder dat het model waarop deze steunen, onderbouwd wordt door een minimale wetenschappelijke en representatieve consensus”

Belgian Bioethanol Association, maart 2013¹⁷

Vandaag rekenen officiële instanties de effecten van ‘indirect landgebruik’ niet mee voor biobrandstoffen van de eerste generatie¹⁸. Ze gaan dus voorbij aan het feit dat voor meer energiegewassen ook meer grond nodig is. Dat gaat vaak ten koste van bossen, graslanden, veengronden en dergelijke. Onrechtstreeks kan dan ook een pak meer CO₂ vrijkomen dan bij fossiele brandstoffen. Als je dat effect meerekent, gaat klimaatneutraliteit niet op voor bepaalde biobrandstoffen. Als je het negeert, daarentegen, kunnen kostbare regenwouden in bvb. Indonesië of Brazilië blijven verdwijnen door de toenemende vraag naar soja en palmolie. Want de productie van koolzaad in Europa voor biomassa in plaats van veevoeder zorgt voor een extra vraag naar veevoergewassen uit het Zuiden, met nog meer ontbossing tot gevolg. Daar

15 Indirect Land Use Change impacts of biofuels: een verhoging van de CO₂-uitstoot als onrechtstreeks gevolg van het gebruik van biobrandstoffen door herbestemming van land (ontbossing, omploegen van graslanden ...).

16 <http://www.biodieselmagazine.com/articles/9219/eu-parliament-envi-committee-approves-biofuels-cap-iluc>

17 No Change to the Biofuels Commitments. BBA Position regarding the proposal for amendment of the Renewable Energy Directive, March 2013.

18 Biobrandstoffen worden ingedeeld in drie generaties. De eerste generatie wordt gemaakt van voedselgewassen als tarwe, maïs, soja, suikerbiet, oliepalm. De tweede generatie wordt geproduceerd met (delen van) gewassen die niet gegeten kunnen worden of met afval, en de derde generatie met algen. De tweede en derde generatie bevinden zich nog in de experimentele fase.

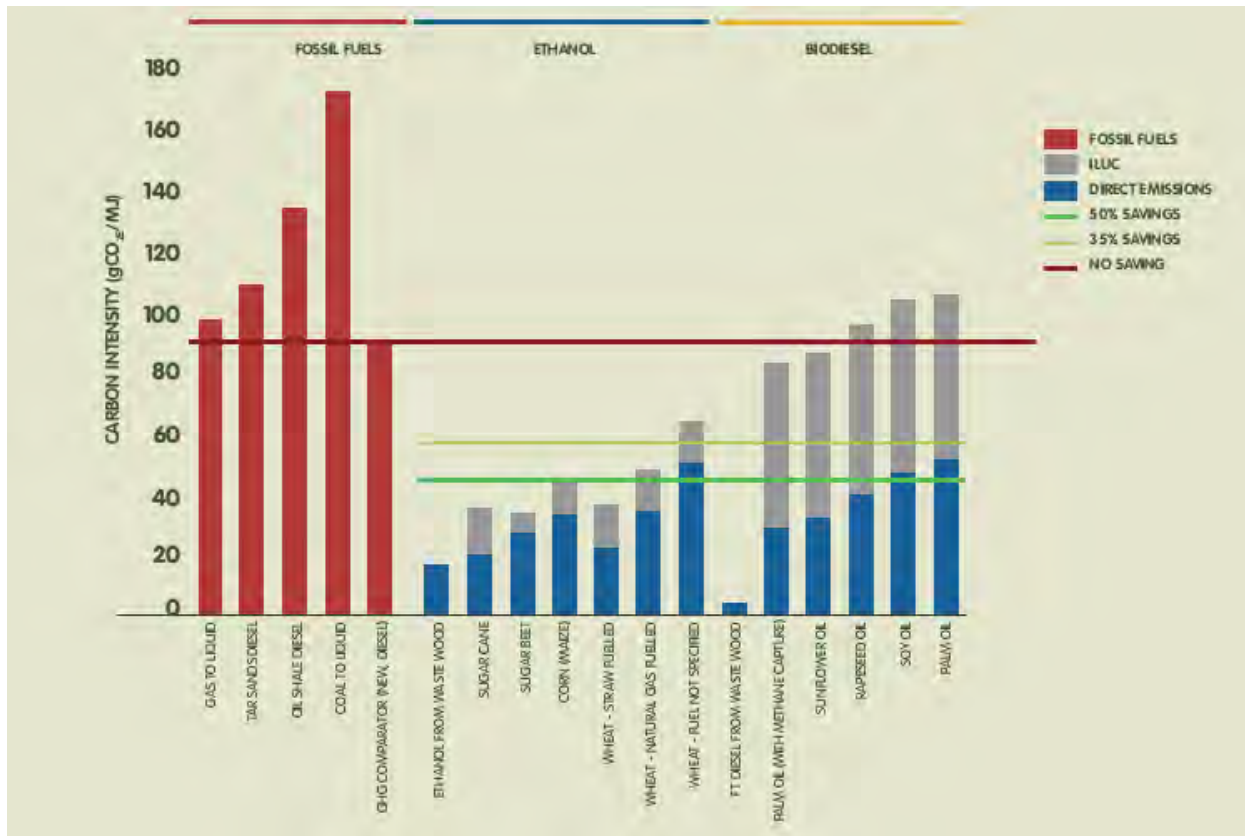
komt nog bij dat de vleesindustrie uitbreidt, waardoor de vraag naar diezelfde gewassen nog meer stijgt.

Het meerekenen van deze effecten (ILUC) maakt deel uit van het voorstel dat de Europese Commissie in oktober vorig jaar lanceerde. Ook het Europese Parlement stemde voor de opname van ILUC-factoren, zij het in licht afgezwakte vorm en pas vanaf 2020. Heel wat beleidsmakers stellen zich terughoudend op tegenover ILUC, vermits het methodisch gezien niet mogelijk zou zijn de specifieke indirecte effecten te berekenen. Daarnaast hoor je soms het argument dat het vreemd is dat dergelijke duurzaamheidscriteria worden opgelegd aan biobrandstoffen, terwijl ze niet gelden voor voedsel of andere toepassingen van landbouwgewassen. Natuurlijk moeten alle grondstoffen duurzaam worden gemaakt, maar anders dan bij snijbloemen uit Kenia of rundvlees gekweekt met Braziliaanse soja is er geen beleid dat burgers verplicht een bepaalde hoeveelheid te kopen. Dat is bij biobrandstoffen wel het geval.

Ondertussen groeit er bovendien een consensus in wetenschappelijke kringen dat het bijmengen van biobrandstof bij transportbrandstof geen goed idee is. De winst voor het klimaat is maar zeer de vraag. Er zijn zelfs gewassen die een grotere CO₂-uitstoot veroorzaken dan de verbranding van fossiele brandstoffen.¹⁹ Onderstaande grafiek op basis van data van de Europese Commissie en het IFPRI toont dat de CO₂-uitstoot van biodiesel op basis van koolzaad, palmolie en soja hoger ligt dan de gemiddelde uitstoot van fossiele brandstoffen. Bij de laatste drie gewassen voor ethanol zorgt het ILUC-effect ervoor dat de door Europa vooropgestelde CO₂-reducties van 35 en 50% niet altijd gehaald worden. Dat wordt bevestigd door de Europese instellingen (zoals het Joint Research Centre van de Europese Commissie) en onafhankelijk onderzoek.²⁰

19 <http://www.mo.be/artikel/geen-enkele-wetenschappelijke-basis-voor-europees-biobrandstofbeleid>

20 Voor een bundeling, zie <http://www.transportenvironment.org/what-we-do/what-science-says-0>

Tot slot wijst recent onderzoek op een bijkomend pervers effect van het huidige biobrandstoffenbeleid. Op basis van data verzameld door het Joint Research Centre van de Europese Commissie en het IFPRI kwamen onderzoekers van Princeton University, in opdracht van de ngo Friends of the Earth, tot de vaststelling dat de keuze voor biobrandstoffen met lage ILUC-emissies (zoals tarwe en maïs) tot meer honger leidt.²¹ Gewassen als tarwe en maïs voor de productie van ethanol in Europa kunnen slechts in twee gevallen de CO₂-uitstoot verlagen: wanneer boeren buitengewone opbrengsten halen op hun

velden of wanneer mensen hun consumptie beperken. Omdat dat eerste scenario niet realistisch is, bestaat er bestaat dus een verband tussen honger en CO₂-uitstoot veroorzaakt door herbestemming van land: als er minder bossen worden gerooid en graslanden omgeploegd om voedselgewassen te telen, ontstaat er meer honger; maar als je de honger wil beperken, komen er meer broeikasgassen in de atmosfeer door herbestemming van land. Dat effect is zelfs vrij aanzienlijk, want voor elke 100 kg tarwe of maïs die als biobrandstof eindigt, verdwijnt 25 kg uit de voedselmarkt. Daadwerkelijk CO₂ besparen door gebruik te maken van biobrandstoffen kan dus enkel ten koste van mensen die steeds minder voedzaam voedsel gaan eten.

21 https://www.foeeurope.org/sites/default/files/press_releases/searchinger_paper_foee_briefing_understanding_biofuel_trade-offs_july2013.pdf

Argument 4: *Biobrandstoffen zijn een goedkoop alternatief*

Het International Institute for Sustainable Development (IISD) becijferde dat belastingbetalers in de Europese Unie tussen 5,5 en 6,9 miljard euro moeten betalen voor de steun aan biobrandstoffen. Het bedrag bevat zowel de rechtstreekse subsidies aan biobrandstoffen via bijvoorbeeld kortingen op taksen, als de indirecte steun via bijmengverplichtingen.²²

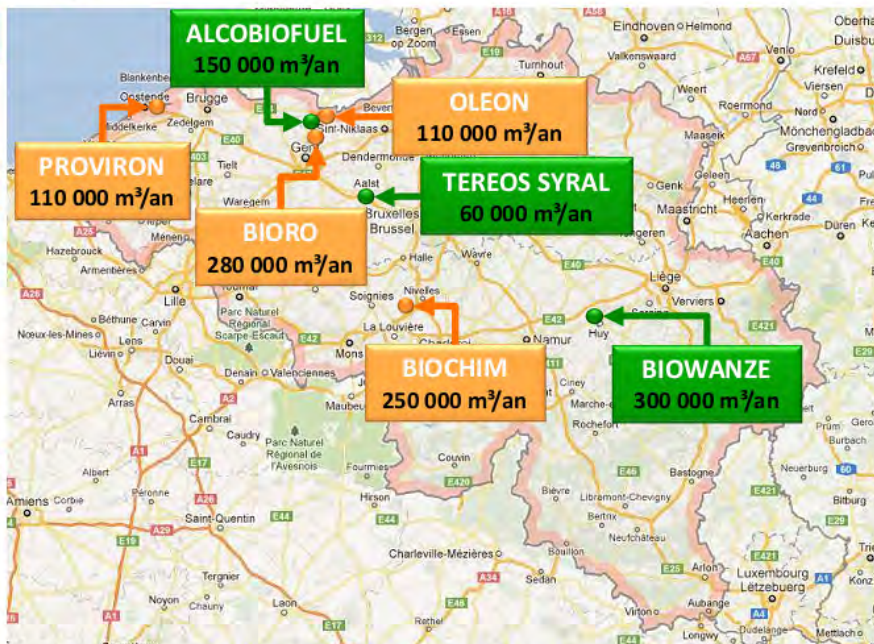
Ook in België lopen de kosten voor de ondersteuning van biobrandstoffen hoog op. De Belgische staat erkent

zeven biobrandstoffenproducenten die een volume krijgen toegekend dat kan worden vrijgesteld van accijnzen bij inverbruikstelling in België. Die accijnsvrijstelling betekent een jaarlijkse kost voor de schatkist van om en bij de 70 miljoen euro voor bio-ethanol en 150 miljoen voor biodiesel. In totaal kost het steunbeleid voor biobrandstoffen de Belgische belastingbetaler dus meer dan 200 miljoen euro. Tijdens de laatste begrotingscontrole in september werd die kost wel met de helft teruggebracht, als gevolg van de gedeeltelijke liberalisering van de Belgische biobrandstoffenmarkt onder druk van de Europese Commissie.

22 http://www.iisd.org/gsi/sites/default/files/biofuels_eu_addendum.pdf

Usines de production agréés en Belgique

Biocarburants avancés	
Nombre d'installations	/
Biodiesel	
Nombre d'installations	4
Capacité de production	750 000 m ³ /an (588,9 ktep/an)
Volumes défiscalisés	380 000 m ³ /an (297,3 ktep/an)
Bioéthanol	
Nombre d'installations	3
Capacité de production	510 000 m ³ /an (261,2 ktep/an)
Volumes défiscalisés	250 000 m ³ /an (127,1 ktep/an)

10 sur 14

Bron: Valbiom (2013)²³

Dat geld kan beter gebruikt worden voor echt duurzame mobiliteitsoplossingen. De eerste doelstelling van elk zinvol mobiliteitsbeleid is de vraag naar brandstoffen reduceren. Daarvoor moeten betrouwbare en betaalbare alternatieven voor personenwagens gestimuleerd worden (openbaar vervoer, fiets, telewerken, enzovoort). Daarnaast is er nog marge op het vlak van de energie-efficiëntie van het wagenpark. Elektrische wagens op basis van hernieuwbare energie kunnen een antwoord zijn en moeten gestimuleerd worden. De onafhankelijke onderzoeks- en adviesorganisatie CE Delft berekende dat het perfect mogelijk is de 10%-doelstelling van de Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie te halen zonder gebruik te maken van biobrandstoffen uit voedselgewassen. Dat vereist een fikse herziening van het beleid, waarbij wordt ingezet op openbaar vervoer, stimuleren van energiezuinige voertuigen, maatregelen als een kilometerheffing, verlagen van de snelheidslimieten, innovatie van en investeringen in elektrische voertuigen, etc.²⁴

Vaak wordt ook verwezen naar het potentieel van de biobrandstofindustrie voor de creatie van 'groene jobs'. Voor de ca. 400 arbeidsplaatsen die in België dankzij de biobrandstoffen zijn gecreëerd, waren investeringen nodig die vier tot vijf keer meer jobs opgeleverd hadden kunnen hebben wanneer we dat bedrag in sectoren als isolatie en energie-efficiëntie hadden geïnvesteerd. Bovendien schept de productie van biobrandstoffen weinig waardige werkgelegenheid in het Zuiden. Vaak gaat het om industriële plantagelandbouw van gewassen als soja, palmnoten of suikerriet, en die is helemaal niet arbeidsintensief. Ook de arbeidsomstandigheden zijn vaak precair: lage lonen, weinig werkzekerheid, beperkte bewegingsruimte voor vakbonden, etc. Slimme oplossingen voor het mobiliteitsvraagstuk zoals hierboven beschreven hebben een veel groter potentieel voor duurzame werkgelegenheid.

²³ http://www.valbiom.be/files/library/Docs/Biocarburants/2013_Val-Biom_DossierBiocarburants_ModificationsLegislationUE.pdf

²⁴ http://www.ce.nl/art/uploads/actionaid_paper_alternatieven.pdf

Argument 5:

Het beleid evolueert al in de goede richting

“Dankzij die maatregel zullen we een stuk van onze achterstand kunnen goedmaken met betrekking tot het Europese streefcijfer van 10 % hernieuwbare energie in de vervoersector”²⁵

Melchior Wathelet, Staatssecretaris voor
Leefmilieu, Energie en Mobiliteit
Kamerdebat over verhoging van bijmenging voor
biobrandstoffen, juni 2013

In oktober 2012 kwam de Europese Commissie met een voorstel om de bestaande richtlijn te herzien. Opvallende elementen waren een beperking tot 5% van de bijdrage van op voedsel gebaseerde biobrandstoffen aan de doelstelling inzake hernieuwbare energie in het transport. Bovendien zou het geraamde mondiale effect van landconversie (ILUC) in aanmerking worden genomen bij de evaluatie van de broeikasgasprestaties van biobrandstoffen. Dit voorstel werd ook behandeld in het Europese Parlement. Na een uiterst nipte stemming verkoos het om het aandeel van biobrandstoffen afgeleid van voedselgewassen te beperken tot 6% van het totale brandstofverbruik in het transport. Daarnaast sprak het Parlement zich uit voor de opname van de ILUC-factoren in de berekening van de broeikasgasuitstoot van biobrandstoffen.

Binnenkort moet ook de Europese Raad zich over het dossier uitspreken. Daarin vertolkte België tot vandaag een progressieve visie, samen met landen als Denemarken, Zweden en Nederland. België heeft zich binnen de Raad al uitgesproken voor een beperking van ‘landafhankelijke’ biobrandstoffen, waaronder biobrandstoffen afgeleid van voedsel, en voor de opname van de ILUC-effecten in de berekening van de klimaat effecten van biobrandstoffen. Op de Raad van Energieministers van 22 februari 2013 engageerde staatssecretaris Wathelet zich voor een strenge regelgeving ten aanzien van biobrandstoffen uit voedingsgewassen en de impact op landgebruik.

Ondanks een aantal aanzetten van Europa om het beleid te herzien, blijft de uitkomst bijzonder onzeker:

- Het compromis dat binnen het Europese Parlement tot stand kwam, betekent nog steeds een stijging met 20% van het huidige verbruik van biobrandstoffen (stijging van ca. 5% vandaag tegen 6% morgen). Bovendien koos het ervoor om de onderhandelingen met de andere Europese instellingen te vertragen, zodat het bijna onmogelijk wordt om voor de verkiezingen in mei 2014 nog een akkoord te bereiken. Daarmee legt het Parlement de oproep van meer dan 240.000 mensen die de petitie van Europese ngo's ondertekenden naast zich neer.²⁶

- Binnen de Europese Raad blijven vooral de Zuid- en Oost-Europese landen pleiten voor een behoud van de bestaande status quo. De kloof met de meer progressieve landen is groot. Onder het voorzitterschap van Litouwen wordt vandaag gewerkt aan een compromis, maar de teksten die circuleren boezemen weinig vertrouwen in. De Raad zou de begrenzing voor op voedsel gebaseerde biobrandstoffen nog kunnen optrekken tot 7%, en de ILUC-effecten enkel opnemen in de rapportage en niet in de berekening van de broeikasgasemissies.

België laat zich kenmerken door een inconsequente houding in het hele debat. Hoewel het een progressief standpunt inneemt binnen Europa, stemde het parlement een nieuwe wet die de bijmenging van biobrandstoffen verhoogde van de huidige 4,4% naar 9% voor benzine en naar 6% voor diesel. De nieuwe wet is een toonbeeld van incoherentie en ondermijnt als dusdanig de geloofwaardigheid van België binnen Europa. Nochtans is ‘beleidscoherentie voor ontwikkeling’ niet alleen een prioriteit van onze regering, maar tevens een wettelijke verplichting verankerd in de nieuwe wet op ontwikkelingssamenwerking).²⁷

Ook op het internationale toneel wordt het debat rond biobrandstoffen gevoerd. In de nasleep van de voedselcrisis gaf het Committee on World Food Security (CFS) de opdracht aan het High Level Panel of Experts een rapport te maken over de positieve en negatieve effecten van biobrandstoffen op voedselzekerheid. Dat rapport bevestigde de nefaste impact van het biobrandstoffenbeleid op voedselzekerheid door prijsverhogingen, grootschalige landverwervingen, etc. Ondanks het rapport slaagde het CFS, nochtans een inclusief intergouvernementeel orgaan waarvan ook de civiele maatschappij en boerenorganisaties deel uitmaken, er tot nu toe niet in zijn missie waar te maken, nl. het versterken van de voedselzekerheid. Voor de ‘deelnemende ngo’s is het duidelijk dat de onderhandelaars vooral de belangen van de biobrandstofindustrie volgen. De regeringen rond de tafel weigeren aanbevelingen te onderschrijven waarin aandacht wordt besteed aan mensenrechten en de link met prijsstijgingen en landroof. Ze geven toe dat nefaste prijsstijgingen en mensenrechtenschendingen een probleem vormen, maar willen geen concrete aanbevelingen uitwerken die daar een eind aan stellen.

²⁵ <http://www.dekamer.be/doc/PCRA/pdf/53/ap149.pdf>

²⁶ <http://www.stopbadbiofuels.org>

²⁷ http://www.11.be/11/11partnernieuws/11partnernieuws-september-2013/artikel/detail/nieuwe_wet_ontwikkelingssamenwerking.104611

Aanbevelingen

Het is duidelijk dat bovenstaande argumenten van de voorstanders van het biobrandstoffenbeleid niet overtuigend zijn. In het belang van meer dan 800 miljoen mensen die hongerlijden en om het trieste aantal van 300.000 klimaatdoden niet nodeloos te verhogen, moet het beleid rond biobrandstoffen dringend herzien worden.

1. Beperk het aandeel van landgebonden biobrandstoffen

Vooraf biobrandstoffen afgeleid van voedingsgewassen (eerste generatie) die land vereisen om ze te produceren, zorgen voor een grote klimaat- en hongerimpact. Steun het voorgestelde plafond van 5% op biobrandstoffen van de eerste generatie en bouw de subsidiëring ervan af ten voordele van meer duurzame hernieuwbare energiebronnen. Liever geen biobrandstoffen op basis van voedingsgewassen in de tank.

2. Neem bindende sociale criteria gebaseerd op mensenrechten op in de duurzaamheidscriteria voor biobrandstoffen

Om te garanderen dat biobrandstoffen geen negatieve effecten hebben op fundamentele mensenrechten, en in het bijzonder op het recht op voedsel, moeten *human rights based*-criteria opgenomen worden in de bestaande duurzaamheidscriteria. Deze criteria moeten bindend zijn.

3. Neem gewasspecifieke ILUC-factoren²⁸ op in de Europese richtlijn

De milieueffecten van biobrandstoffen, waaronder de CO₂-uitstoot veroorzaakt door herbestemming van land, verschillen naargelang de gebruikte energiegewassen en landbouwmethodes en naargelang de locatie (al dan niet in de buurt van waardevol natuurgebied). Leg dus per gewas de juiste criteria op. Ondertussen bestaan er ook degelijke rekenmodellen om ILUC-effecten te voorspellen. Implementeer deze modellen in de berekening van de emissiereducties en niet enkel in de rapportering daarover. De voorgestelde reductiedrempel van 60% moet zo snel mogelijk geïmplementeerd worden.

²⁸ Indirect Land Use Change impacts of biofuels: een verhoging van de CO₂-uitstoot als onrechtstreeks gevolg van het gebruik van biobrandstoffen door herbestemming van land (ontbossing, omploegen van graslanden ...).

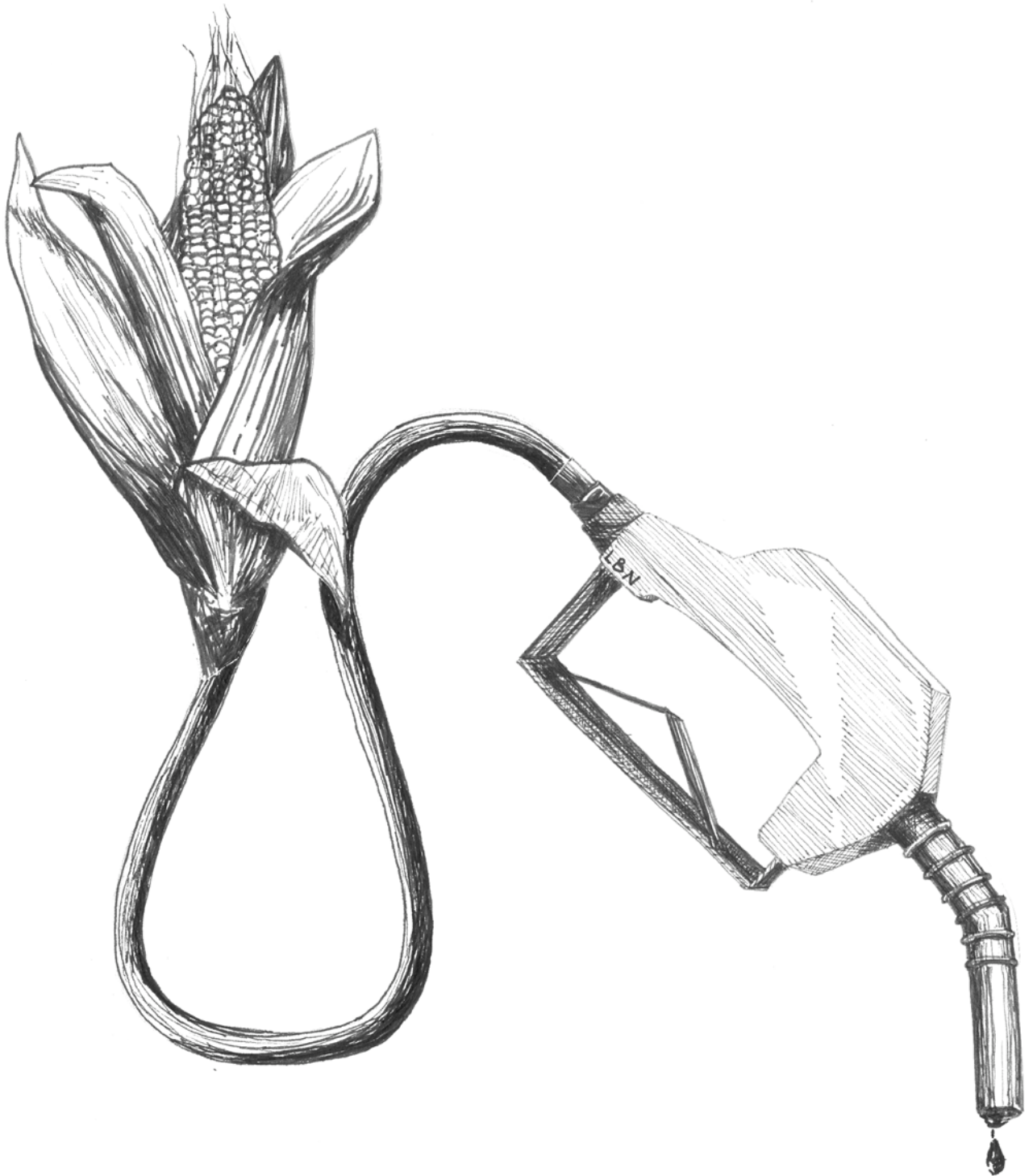
4. Wees voorzichtig met biobrandstoffen van de tweede en derde generatie

Er wordt veel verwacht van biobrandstoffen van de tweede en derde generatie (respectievelijk gewassen die geen voedsel zijn en afval, en algen), die mogelijk tot een veel grotere CO₂-reductie kunnen leiden. Deze brandstoffen zitten momenteel nog in de experimentele fase en worden ontwikkeld met forse overheidssteun. Ook voor deze biobrandstoffen moeten bindende sociale en ecologische duurzaamheidscriteria bepaald en opgevolgd worden. We moeten leren uit de fouten die we maakten met de eerste generatie (voedingsgewassen als tarwe, maïs, koolzaad, oliepalm, enzovoort).

5. Investeer in echt duurzame mobiliteitsoplossingen

Het is mogelijk de doelstellingen rond hernieuwbare energie te halen zonder biobrandstoffen van de eerste generatie. Werk eerst aan een reductie van de vraag naar energie en investeer in slimme oplossingen zoals minder vervuilende en efficiënte vervoerswijzen (de zgn. *modal shift*²⁹).

²⁹ Modal shift: verandering in de wijze waarop we ons verplaatsen.

11.11.11

VECHT MEE TEGEN ONRECHT

11.11.11 vzw
Vlasfabriekstraat 11 - 1060 Brussel
www.11.be

CONTACT

Beleid:

Jan Van de Poel
Jan.VandePoel@11.be
+32 2 536 11 95

Pers:

Hendrik Van Poele
Hendrik.VanPoele@11.be
+32 2 536 11 37